

Sammendrag

Hvordan skape trygge og levende byrom?

TØI rapport 1696/2019

Forfattere: Sunniva Meyer, Aslak Fybri, Katinka Horgen Evensen, Helena Nordb og Gretar Ævarsson

Oslo 2019 158 sider

I denne rapporten har vi undersøkt effekten av tiltak som kan bidra til trygge og levende byrom. Dette er noen av hovedfunnene:

1. Folk følte seg tryggere i parker når vegetasjon som hindret god sikt ble fjernet.
2. De som opplevde at belysningen var god, følte seg også tryggere. Forbedret belysning utenfor Slottsparken i Oslo, ga økt gangtrafikk.
3. Utplassering av bymøbelet «ebenke», med gratis wifi, lademuligheter og strøm til arrangementer, førte til økt aktivitet. «ebenke» ble utviklet som en del av dette prosjektet. Andre bymøbler med aktivitetsskapende elementer kan også øke aktiviteten på offentlig sted.
4. Endret utforming av kjøretøysperrer påvirket ikke trygghetsfølelsen til forbi passerende. Fjerning/ endring av kjøretøysperrer som reduserte fremkommeligheten for myke trafikanter, økte gangtrafikken.
5. Øde og forlatte områder kan oppleves som utrygge. Likevel er «skummel» aktivitet mer utrygghetsskapende enn øde/forlatte områder.

Tiltak for å skape trygge og levende byrom

Med prosjektet "Trygghetsskapende tiltak for levende byrom" har vi ønsket å utvikle bedre kunnskap om trygghetsskapende tiltak i byområder. Prosjektet har munnet ut i anbefalinger som skal kunne tas i bruk både i Oslo og i andre byområder for bedre å skape trygge uteområder for alle.

I prosjektet undersøkte vi effekten av tiltak som kan bidra til trygge og levende byrom:

1. Vegetasjonsutforming i parker
2. Belysning
3. Aktivitetsskapende bymøbler
4. Utforming av tiltak mot terror

Vegetasjon

Det er en klar sammenheng mellom det fysiske miljøet i parker og utrygghet, særlig for kvinner. Kvinnens trygghetsfølelse blir i stor grad påvirket av hvor oversiktig et sted er. Kvinnelige beboere som ble intervjuet om Torshovdalen, opplevde parken som relativt trygg, men trakk likevel frem aspekter som dårlig sikt og vedlikehold som utrygghetsskapende. Folk som hadde vært i Torshovdalen flere ganger følte seg også tryggere der enn folk som aldri hadde vært der.

Fjerning av en hekk langs en gangvei i Torshovdalen gjorde at kvinnene følte seg tryggere på stedet.

Oslo kommune arbeider aktivt med tiltak for å gjøre folk tryggere i parker, men arbeidet er mest basert på magesfølelser til de ansatte og på klager fra brukere. Det er derfor behov for en mer bevisst holdning og systematisk gjennomgang av trygghetstiltak. Likevel, de utrygge stedene som kommunen trakk frem, ble også bekreftet av beboerne.

Belysning

Det er også en klar sammenheng mellom hvor fornøyde folk er med belysningen på et sted og trygghetsfølelsen. Når vi ba folk om å nevne hva som kan gjøre dem utrygge i Frognerparken og NMBU-parken, nevnte mange manglende belysning.

Vi gjennomførte et eksperiment i NMBU-parken der vi belyste sidevegetasjon som vokste tett opp til gangveien der deltakerne skulle gå. Resultatene antyder at vegetasjonsbelysningen økte opplevd belysning på gangveien og på den måten økte trygghetsfølelsen.

Installasjon av LED-pærer i Kristian IV's gate utenfor Slottsparken som gav bedre lysfordeling, førte til mer gangtrafikk på fortauet som ble bedre belyst.

Aktivitetsskapende bymøbler

«ebenk» ble utviklet som en del av prosjektet «Trygghetsskapende tiltak for levende byrom» (som denne rapporten er en del av). I tillegg til å tilby sitteplasser har ebenk lademuligheter, gratis internett, strøm for arrangementer og lys. Analyser av bruken av ebenk viste at ebenk ble mer brukt enn ordinære sittebenker, både i absolutte tall og som andel av de passerende.

Utekontorer (gatemøbel som tilbyr utendørs arbeidsplasser) var et av de første prosjektene i Bilfritt byliv som ble realisert, og ble tegnet av studenter ved Arkitektur- og designhøgskolen på oppdrag fra Oslo kommune Bymiljøetaten. Etter utplassering av utekontorer var antall passerende større enn uten benker/bymøbler, men lavere enn etter utplassering av ebenk. Våre resultater antyder at utekontorer har omtrent samme effekt som ordinære benker. Utekontorer har imidlertid ingen effekt på trygghet.

I alle tidspunktene da noen benker/bymøbler var utplassert var antall passerende høyere enn når det ikke var bymøbler i gatene.

Utforming av tiltak mot terror

På tross av synlige endringer av utformingen av kjøretøysperrene i Akersgata utenfor Stortinget og Keyzers gate viser intervjuer med forbipasserende ingen endring i trygghetsfølelsen. Våre analyser viser også at respondentenes evne til å gjenkjenne tiltak mot terror/kunnskap om terrortiltak heller ikke hadde noen effekt på hvor utrygge de var.

Likevel har utformingen av kjøretøysperre klar effekt på gangtrafikken. Bytte fra bom til pullerter utenfor Stortinget og bytte fra betongklosser til pullerter i Kongens gate, bedret fremkommeligheten for de gående. Våre videotellinger viser store endringer i hvor folk velger å gå begge steder etter at utformingen av kjøretøysperrene ble endret.

I Keyzers gate ble de midlertidige betongklossene fjernet og malte betongplantekasser utplassert. Utenfor Akersgata 64 ble de midlertidige betongklossene byttet ut med malte betongskiller plassert i en rettere linje. Begge disse endringene var først og fremst «kosmetiske». Våre videotellinger viste minimale endringer i gangtrafikken på begge steder.

Aktivitet

Noen respondenter oppgir at øde/forlatte områder kan skape utrygghet og i enkelte gater finner vi en sammenheng mellom en opplevelse av at gaten er øde/forlatt og at respondentene er utrygge på stedet.

Våre resultater antyder likevel at «skummel» aktivitet er mer utrygghetsskapende enn øde/forlatte områder. Ny aktivitet som oppleves som «skummel» av brukerne (som for eksempel fyll) vil derfor ikke øke trygghetsfølelsen. Ønsker man å øke trygghetsfølelsen gjennom å øke aktiviteten på et sted, bør man derfor først finne ut hva slags aktivitet som oppleves trygghetsskapende.

Hva kjennetegner dem som føler seg mest utrygge?

Vi har funnet følgende sammenhenger mellom kjennetegn ved personer og opplevd utrygghet:

1. Kvinner er mer utrygge enn menn.
2. Personer som skårer høyere på (selvrapportert) nevrotisisme er mer utrygge enn personer som skårer lavere.

Andre variabler ser til å ha en effekt på utrygghetsfølelsen, men effekten varierer i styrke og er mange steder ikke sterk nok til å være signifikant:

3. Folk som har vært på stedet flere ganger/oftere føler seg tryggere der enn folk som aldri har vært på stedet.
4. Eldre er mer utrygge enn yngre.
5. Folk med lav utdanning er mer utrygge enn folk med høy utdanning.

Andre variable igjen ser ut til å ha liten/ingen effekt på utrygghetsfølelse:

6. Kunnskap/gjenkjennelse av tiltak har liten/ingen effekt.
7. Vi ser liten effekt av erfaring med ubehagelige hendelser.